

Птахи України (Урок-подорож)

Мета:

Освітня. В ході виконання нестандартних завдань сформувати в учнів поняття про зимуючих і перелітних птахів України, з'ясувати їхню роль у природі та житті людини.

Розвивальна. Розвивати уміння порівнювати біологічні об'єкти та робити відповідні висновки; розвивати зв'язне мовлення, спостережливість, пам'ять, увагу, логічне мислення та уяву, працювати з додатковою літературою.

Виховна. Виховувати бережливе ставлення до природи та сприяти екологічному вихованню і природоохоронній діяльності, бажання робити добро.

Тип уроку: урок-подорож.

Основні форми і методи роботи: фронтальна, індивідуальна, групова робота, бесіда, робота з ребусом, елементи гри, відгадування загадок, складання сенканів, кросворду.

Основні поняття та терміни: зимуючі птахи, перелітні птахи, свійські птахи, дикі птахи, водоплавні птахи.

Очікування: учні

- називають зимуючих, перелітних, диких, свійських, водоплавних птахів;

Ганна БОЙКО,

вчитель вищої категорії, старший вчитель
Залісецької ЗОШ І-ІІІ ст. Збаразького р-ну Тернопільської обл.

- розпізнають птахів на малюнках і фотокартках;
- пояснюють роль птахів у природі та житті людини;
- описують зовнішню будову птаха.

Хід уроку

І. Організаційний момент.

Створення психологічного настрою.

Учні пропонується висловити свій настрій та очікування за урок за допомогою кольорової гами. Байдужість (червоний колір). Попрацювати, якщо це не важко (жовтий колір). Працювати так, щоб знання, отримані на уроці, використати у майбутньому чи на наступних уроках (зелений колір).

ІІ. Актуалізація опорних знань.

Вчитель. Наш урок сьогодні незвичайний – урок-подорож. Тему уроку ви дізнаєтеся, коли відгадаєте загадку: Що двічі родиться: вперше гладеньке, а вдруге – пухкеньке. (П т а х).

Ось на цьому автобусі (на дошці прикріплений малюнок автобуса) ми вирушимо у дивовижну подорож вулицею Птахів у місто Природоград. Займайте місця, сідайте зручніше, вирушаємо в путь. Поки ми дістанемося і зупинки, пригадаймо, що ми знаємо про птахів:

- ✓ Яких птахів називають перелітними?
- ✓ Чому вони відлітають?
- ✓ Які птахи восени наближаються до людських осель? Чому?

III. Засвоєння нового матеріалу.

1. Зупинка "Музей птахів".

Вчитель. Швидко сплинув час. Ось ми вже на 1 зупинці "Музей птахів". Погляньте, як багато експонатів. Провести екскурсію нам допоможуть досвідчені екскурсоводи.

Про яку пташку буде перша розповідь дізнаєтеся, відгадавши загадку.

В'ється, стука молоток,
Поправляє нам садок. (Дятел).

Учень-екскурсовод №1 розповідає про дятла, демонструючи малюнок (*випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнем заздалегідь*).

– Дятел – птах середніх розмірів. Зверху його тіло чорне, з двома великими білими плямами на крилах. На крайніх пір'ях хвоста – поперечні білі смужки. В молодих птахів на голові червона шапочка. Знизу тіло рудувато-біле. Живиться дятел переважно комахами. Взимку – насінням хвойних дерев. Язик у дятла довгий – 14 см, липкий. Про дятла говорять, що він лісовий лікар.

Вчитель. А друга пташка загадала про себе ось яку загадку:

Жовті груди маю і за день комах з'їдаю.
Скільки сама важу. (Синичка).

Учень-екскурсовод №2 розповідає про синичку, демонструючи малюнок (*випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнем заздалегідь*).

– У синички жовта сорочка, чорна краватка, зеленувата спинка, на голові чорна шапочка, яскраво-білі щічки. Синичка дуже рухлива. Причепившись до тоненької гілочки, вона може повисати вниз головою. Це можливо тому, що в неї довгі пальці на лапках. Гострим дзьобом синичка дістає з тріщин на деревах для себе поживу: комах та їх личинок. А взимку ця пташка любить насіння, сало. Гнізда мостить у дуплах, штучних дуплянках.

Вчитель. Наступна загадка:

Червоні груди має,
До нас на зиму прилітає. (Снігур).

Учень-екскурсовод №3 розповідає про снігура, демонструючи малюнок (*випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнем заздалегідь*).

– Снігурі – червоногруді пташки з чорною шапочкою на голові. Прилітають до нас з далекої півночі. Взимку їдять різні ягоди, бруньки дерев, насіння бур'янів. Коротким і товстим дзьобом снігурі вправно вилущують насіння ясена, горобини. Гніздяться у хвойних, густих лісах. Снігурі довірливі,

неквапливі птахи. Співають ці птахи нескладні пісеньки, які дуже приємно почути взимку. Снігурі – окраса нашої природи.

А чому цих птахів називають саме так, ви дізнаєтеся з вірша *Г.Демченко "Снігурі"*:

Подивися: у дворі в чорних шапках снігурі.
Ще й червоні фартушки одягли собі пташки.
Значить сніг і холоди наближаються сюди.
Снігурами через те їх тепер ви і звете.

Вчитель. Про яку пташку йтиметься далі ви дізнаєтеся, відгадавши ребус.

Вчитель демонструє ребус:

40 А (Сорока)

Учень-екскурсовод №4 розповідає про сороку, демонструючи малюнок (*випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнем заздалегідь*).

– До яких тільки хитрощів не вдаються ці птахи, щоб відвернути увагу від своїх гнізд. Крім справжніх гнізд сороки будують ще й додаткові, фальшиві. Варто з'явитися комусь біля справжнього гнізда, як хитруни залишають їх і летять до фальшивого, бажаючи відвести непрошеного гостя від своїх малюків.

Вчитель. Ще одна пташка в своєму дзьобукику принесла вам загадку:

Вдень – спочиваю, а вночі літаю,
Маю круглі очі, бачу серед ночі. (Сова).

Учень-екскурсовод №5 розповідає про сову, демонструючи малюнок (*випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнем заздалегідь*).

– Одна сова знищує протягом літа понад тисячу гризунів, зберігаючи таким чином 1 тону хліба. У сов дивний спосіб захисту пташенят. Коли матері-сові здається, що лиха не уникнути, вона виштовхує з гнізда дітей і покидає його назавжди. Ніби м'ячики, совенята вилітають із гнізда і не здригнувшись, завмирають, поки мати їх не підбере в надійне місце.

Вчитель. Наші екскурсоводи розповіли нам про диких птахів.

А які птахи живуть у вашій оселі?

Метод "Мікрофон". Учні по черзі називають свійських пташок:

- Індик.
- Курка.
- Гуси.
- Качки.

Фізкультхвилинка.

Наступають дні сумні –
Відлітають журавлі,
З дерев листя опадає,
Землю-матінку вкриває.
Букет з нього ми зберем
І до класу принесем.

Вчитель. На попередніх уроках ми з вами вивчали тему "Тварини".

• Подумайте, чим відрізняється зовнішня будова птаха від зовнішньої будови звірів. (Має дзьоб, дві лапки, крила, тіло вкрите пір'ям).

• Який висновок можна зробити? (Птахи – це тварини, тіло яких вкрите пір'ям, мають дзьоб і крила).

Вчитель. Наш автобус, діти, прямує до наступної зупинки. По дорозі пограємося в гру "Хто? Що? промовляє".

Зозуля – (д і т и) кує: ку – ку!

Голуб – (д і т и) воркує: гу – гу!

Півень – (д і т и) кукурікає: ку – рі – ку!

Сова – (д і т и) кричить: угу – угу!

Качка – (д і т и) крякає: кря – кря!

2. Зупинка "Дослідницька".

(*Випереджувальне домашнє завдання, підготовлене учнями заздалегідь про перелітних пташок*).

Повідомлення учнів:

• Ластівки, шпаки, жайворонки, дрозди, солов'ї, лелеки летять зимувати до Африки. Під час перельоту птахи знаходять дорогу, орієнтуючись за сонцем і зірками.

• З вирію більшість птахів повертається в ті самі місця, де гніздилися раніше, ремонтують свої гнізда і там виводить пташенят.

• Лелеки летять до вирію зі швидкістю 150 км/год, а додому – зі швидкістю удвічі більшою. Існує повір'я, що лелеки гніздяться біля осель лише добрих людей. Лелече гніздо – це символ добра, сімейного затишку і благополуччя.

Вчитель. А чи всі птахи відлітають від нас на зиму?

Метод "Мікрофон". Учні по черзі називають зимуючих птахів:

– Синичка.

– Горобець.

– Дятел.

– Сорока.

– Ворона.

– Сова.

Наступна наша зупинка "Пташина їдальня".

3. Зупинка "Пташина їдальня".

Вчитель. Настав час подумати, чим ми зможемо допомогти нашим пернатим друзям узимку.

Діти розповідають, що слід в садах розвішувати годівнички і підгодовувати птахів узимку.

1-й учень. Горобчики люблять насіння споришу.

2-й учень. Сизі голуби – довгі колоски подорожника.

3-й учень. Синички їдять насіння кавуна, льону.

4-й учень. Жменька різноманітного корму – допоможе нашим пернатим друзям у важкий для них холодний і голодний період року.

Вчитель. Діти, сподіваюся, що пташині їдальні будуть доглянуті вашими дбайливими руками взимку. Весною птахи віддячать нам сторицею. Можливо хтось скаже, як? (*Відповіді дітей*).

Вчитель. Наш автобус мчить нас далі містом Природоград. Відгадайте по дорозі загадки:

Прилетіли гості, сіли на помості.

Без сокири, без лопати поробили собі хати. (П т а х и).

Яка пора року до нас завітала? (В е с н а).

4. Зупинка "Пташина домівка".

Вчитель. Діти, допоможіть розселити пташок по їхніх квартирах. (*На малюнках зображені гнізда птахів: лелеки, ворони, ластівки, шпака, жайворонка. В кожне гніздечко треба вселити пташку. Робота в парах*).

На цій зупинці працює "Бюро знахідок". Птахи-роззяви "загубили" свої крила, ноги, хвости, дзьоби і навіть голову. Допоможіть знайти господарів загублених речей.

Гра "Бюро знахідок".

Вчитель показує малюнки з зображенням дзьоба шишкаря, хвоста півня, лапи качки, голови сови, дятла та інше. Учні відгадують, кому вони належать – *фронтальна робота*.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Вчитель. Наша подорож наближається кінця. Автобус вже на подвір'ї нашої школи. Давайте перевіримо, які знання ви отримали під час подорожі.

1. **Гра "Третій зайвий"** – знайдіть зайвий термін і поясніть свій вибір (*фронтальна робота*):

Горобець, синиця, ластівка (ластівка – перелітний птах).

Лелека, сова, зозуля (сова – зимуючий птах).

Лебідь, горобець, гуси (горобець – не водоплавний птах).

Півень, індик, сорока (сорока – дикий птах).

2. **Складіть сенкани до теми "Птахи"** – *індивідуальна робота*.

Очікуваний запис:

Птахи.

Зимуючі, перелітні.

Співають, прилітають, зимують.

Птахи знищують шкідників полів.

Тварини.

V. Рефлексія.

Учитель. А зараз давайте перевіримо, чи змінився ваш настрій порівняно з тим, який був на початку уроку, і знову використаємо кольорову гаму. (Байдужість – червоний колір. Попрацювати, якщо це не важко – жовтий. Працювати так, щоб знання, отримані на уроці використати у майбутньому чи на наступних уроках – зелений).

VI. Домашнє завдання.

1. Згадати казки, в яких йдеться про птахів.

2. Скласти кросворд до теми "Птахи".